

MILIEUCONSULT
BODEM & ASBEST

**FLORA- EN FAUNAONDERZOEK
HOEKSCHÉ WAARD N217 TUSSEN ROTONDE
MAASDAM-N489 EN DE ROTONDE 'S-GRAVENDEEL**

Opdrachtgever : KuiperCompagnons
T.a.v. L. Schaerlaeckens
Postbus 13042
3004 HA Rotterdam

Vestiging : ABO-Milieuconsult B.V.
Amundsenweg 29
4462 GP Goes
tel. +31 (0)113 362280

Projectnummer : ANL19-4739
Periode onderzoek : December 2019
Datum rapportage : 24 december 2019

Veldmedewerkers: De heer R. Eisenga (Ecoloog)

Projectadviseur: De heer D.D.C.A. Bijl

Handtekening:

Dhr. R.J. van der Helm
Team Manager

Zonder toestemming van de opdrachtgever of ABO-Milieuconsult B.V. mag deze uitgave niet anders dan in zijn geheel worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook. Alle opdrachten worden uitgevoerd volgens onze Algemene Voorwaarden, zoals gedeponeerd bij de KvK Zuidwest-Nederland te Middelburg onder nr. 22065838. Op verzoek kunnen de Algemene Voorwaarden naar u worden toegestuurd.

INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE	2
1. INLEIDING	3
1.1 Aanleiding	3
1.2 Doel van het onderzoek	3
1.3 Leeswijzer	3
2. OPZET EN UITVOERING VAN HET ONDERZOEK	4
2.1 Bureaustudie	4
2.2 Veldonderzoek	4
2.3 Effectenbeoordeling	4
3. BESCHRIJVING VAN HET PLANGEBIED	5
3.1 Ligging plangebied	5
3.2 Algemene beschrijving van het plangebied	6
4. WETTELIJK KADER	7
4.1 Wet natuurbescherming, onderdeel soorten	7
4.2 Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland	8
5. RESULTATEN EN EFFECTENBEOORDELING	9
5.1 Vleermuizen	9
5.2 Grondgebonden zoogdieren	10
5.3 Vaatplanten	10
5.4 Vogels	11
5.5 Amfibieën en reptielen	13
5.7 Overige beschermde soorten	15
6. SAMENVATTING, CONCLUSIE EN OVERZICHTSTABEL	16
6.1 De zorgplicht zoals weergegeven in artikel 1.11	16
6.2 De zorgplicht specifiek voor vogels in artikel 3.1	16
6.3 Overzicht van onderzochte soortgroepen en onderzoeksresultaten in het plangebied	16
7. AANBEVELINGEN	17
LITERATUUR EN BRONVERMELDING	18

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

In opdracht van KuiperCompagnons is een flora- en faunaonderzoek uitgevoerd ten noorden van de N217 tussen de rotonde Maasdam-N489 en de rotonde 's Gravendeel in de gemeente Hoeksche Waard. Aanleiding voor het uitvoeren van dit flora- en faunaonderzoek zijn de voorgenomen plannen tot de aanleg van een parallelweg voor landbouwverkeer ten noorden van het bestaande traject en fietspad. Dit is het enige deel van de N217 waar zich nog geen parallelweg bevindt voor landbouwverkeer. Dit maakt het netwerk kwetsbaar in geval van calamiteiten en draagt verminderd bij aan de verkeersveiligheid van de verschillende weggebruikers.

1.2 Doel van het onderzoek

Deze quickscan flora en fauna heeft ten doel de voorgenomen plannen te toetsen aan de huidige natuurwetgeving, de Wet natuurbescherming, zodat duidelijk wordt welke maatregelen moeten worden getroffen om overtreding van deze wet te voorkomen. Het plangebied is onderzocht en beoordeeld op de aanwezigheid van en betekenis voor door de Wet natuurbescherming beschermde plant- en diersoorten.

Indien overtreding niet kan worden vermeden, is in het onderhavige rapport aangegeven voor welke soorten en met welke onderbouwing ontheffing dient te worden aangevraagd. Indien aanvullend onderzoek noodzakelijk blijkt, kan op basis van de quickscan een gedegen planning daarvan worden gemaakt.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 is de opzet van het onderzoek besproken en in hoofdstuk 3 wordt nader ingegaan op het plangebied. In hoofdstuk 4 is de reikwijdte en de doelstelling uit de Wet natuurbescherming beschreven. In hoofdstuk 5 worden conclusies getrokken uit de resultaten van het bureauonderzoek en het veldbezoek, waarna in hoofdstuk 6 de conclusies zijn samengevat. Tot slot worden in hoofdstuk 7 aanbevelingen en in de bijlage een overzicht van de geraadpleegde literatuur gepresenteerd.

Fig. 1: Overzicht plangebied in het landschap, het plangebied strekt zich uit tussen de twee 'rode' rotondes, ten noorden van de N217

2. OPZET EN UITVOERING VAN HET ONDERZOEK

Het onderhavige flora- en faunaonderzoek bestaat uit twee onderdelen, te weten: een bronnen- en literatuuronderzoek en een biotooptoets (veldbezoek). De biotooptoets is door een ecooloog uitgevoerd op 17 december 2019 in de middag bij half bewolkt weer en circa 15 graden Celsius.

2.1 Bureaustudie

Het bronnen- en literatuuronderzoek omvat een bureaustudie, waarbij kaarten zijn geraadpleegd (kenmerken van het landschap waarin het plangebied zich bevindt) en de reeds bekende verspreidingsgegevens van voorkomende beschermde soorten in de regio zijn geraadpleegd. In het bronnen- en literatuuronderzoek zijn het plangebied en het omliggende gebied in een straal van ongeveer 1,5 kilometer onderzocht.

Er zijn diverse bronnen geraadpleegd om een beeld te krijgen van de verspreiding en mogelijk voorkomen van beschermde soorten in en rond het plangebied. Aan de hand van deze informatie is een inschatting gemaakt of de betreffende soorten in het plangebied voor zouden kunnen komen, gezien de habitatvoorkeur van de betreffende soorten. Een overzicht van de gebruikte literatuur is opgenomen in de literatuurlijst, die is opgenomen in de bijlage van deze briefrapportage.

2.2 Veldonderzoek

Naast een bureaustudie is een biotooptoets uitgevoerd. Dit betreft een veldbezoek met als doel een inschatting te maken van de ecologische kwaliteiten van het plangebied. De bevindingen van het bronnen- en literatuuronderzoek worden in het veld getoetst en indien nodig aangevuld. Op het moment dat een biotooptoets wordt uitgevoerd, zijn niet alle soorten zichtbaar aanwezig. Diersoorten zijn bijvoorbeeld alleen nachttactief of in een bepaalde periode van het jaar afwezig. Daarom zijn de eisen die soorten/soortgroepen aan hun leefomgeving stellen met betrekking tot vaste rust- en verblijfplaatsen, voedselgebieden en migratierouten vergeleken en getoetst met de situatie in het veld. Op deze manier is ook het belang van het plangebied beoordeeld voor flora en fauna die niet zijn waargenomen gedurende de biotooptoets, maar desondanks toch mogelijk kunnen voorkomen ter plaatse van het plangebied. De resultaten van de biotooptoets betreffen uitsluitend waarnemingen binnen het plangebied.

2.3 Effectenbeoordeling

Op basis van de veldkenmerken van het plangebied en de verspreiding van beschermde soorten, is beoordeeld voor welke beschermde soorten het plangebied van betekenis kan zijn.

Bij deze toetsing is alleen gekeken naar de beschermde soorten uit de Wet Natuurbescherming. Deze soorten hebben een Nederlandse of Europese bescherming en moeten worden getoetst op voorkomen en effect. Wanneer effecten optreden of verbodsbepalingen worden overtreden, dan zijn er mogelijk maatregelen nodig om de effecten te voorkomen, verzachten of te compenseren om te voldoen aan de Wet natuurbescherming.

Algemene soorten zijn niet meegenomen in deze toetsing. Deze soorten zijn zodanig algemeen in Nederland dat de gunstige staat van instandhouding niet in het geding komt door de meeste projecten. Bovendien geldt voor deze soorten een vrijstelling van de verbodsbepalingen zoals weergegeven in artikelen 3.1, 3.5 en 3.10 van de Wet Natuurbescherming. Wel geldt de zorgplicht ex artikel 1.11.

3. BESCHRIJVING VAN HET PLANGEBIED

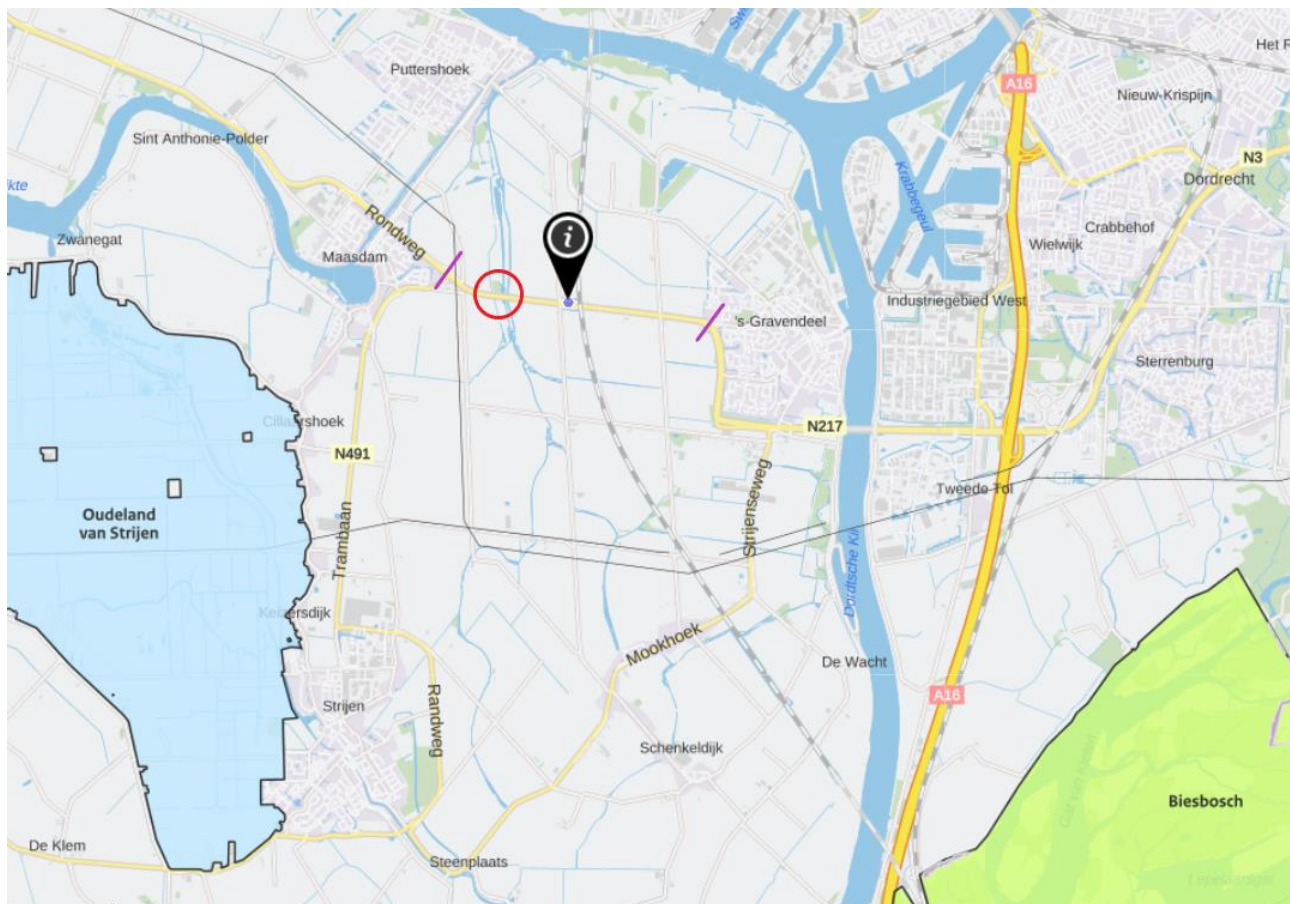
3.1 Ligging plangebied

Het plangebied is gelegen ten noorden van de drukke N217 tussen de rotonde Maasdam-N489 en de rotonde 's Gravendeel in de gemeente Hoeksche Waard.

Binnen een straal van 10 kilometer liggen een aantal Natura 2000-gebieden, zie hieronder met erachter de gevoeligheid van deze gebieden voor stikstof.

Oudeland van Strijen - 2 km	Minder gevoelig
Oude Maas - 4 km	Minder gevoelig
Biesbosch - 7 km	Minder gevoelig tot gevoelig
Hollands Diep - 8 km	Minder gevoelig

Op onderstaande kaart is te zien dat het plangebied (tussen de paarse lijnen) het Natuurnetwerk Nederland gebied Middelvlief kruist (in de rode cirkel). Het gebied maakt geen onderdeel uit van een ander beschermd gebied, zoals Natura 2000, belangrijk weidevogelgebied of strategische reservering natuur.

Ligging plangebied de -i- tussen de paarse lijnen. De rode cirkel geeft het NNN gebied Middelvlief aan. Verder zijn zichtbaar de Natura 2000 gebieden Oude Maas, Oude land van Strijen en Biesbosch. Het betreft hier een straal van circa 8km ten opzichte van omgeving. Bron: calculator aerius.

3.2 Algemene beschrijving van het plangebied

Het plangebied bestaat uit een strook land van 2,8km zonder opstallen. Het plangebied bestaat voor 90% uit een strook groen (met op een aantal plekken een rij bomen) naast het fietspad, een sloot en vervolgens akkerland. Het plangebied kruist het Natuurreservaat Middelvliet, dit is een NNN-gebied. Waar dit NNN gebied wordt gekruist is het 140 meter breed. Hier geldt dezelfde opbouw, maar maakt het akkerland plaats voor jong bos (zie fig. 2). Het gebied is in een strook van ruim 20 meter ten noorden van het fietspad onderzocht.

Fig. 2: Links de 'doorsnee' van 90% van het plangebied

Rechts de 'doorsnee' ter hoogte van het NNN gebied

Halverwege het plangebied gaat de weg verdiept onder de spoorlijn door (fig. 3).

Fig. 3: de verdiepte weg onder het spoor

4. WETTELIJK KADER

4.1 Wet natuurbescherming, onderdeel soorten

Voor soortenbescherming geldt voor deze wet dat deze gericht is op het bereiken of herstellen van een gunstige staat van instandhouding van deze soorten. De wet maakt hiervoor een programmatische aanpak mogelijk. Binnen deze wet wordt de soortbescherming opgedeeld in drie categorieën:

1. De bescherming van alle natuurlijk in het wild levende vogels van soorten die voorkomen in de EU als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn en de niet in die bijlage genoemde geregeld voorkomende trekvogelsoorten (art. 3.1 – 3.4).
2. De bescherming van in het wild levende dieren en planten van soorten die voorkomen in de EU op grond van de Habitatrichtlijn (bijlagen I, II, IV, V) en natuurbeschermingsverdragen (art. 3.5 - 3.9).
3. De bescherming van niet onder de bovenstaande twee categorieën vallende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen, kevers en vaatplanten voorkomend in Nederland, vermeld in de bijlage van de Wet natuurbescherming (art. 3.10 - 3.11).

Voor de zoogdier- amfibie- en reptielsoorten opgenomen in deze bijlage geldt geen Europese verplichting tot bescherming. Deze soorten worden beschermd vanwege de breed in de maatschappij levende overtuiging dat deze dieren een bescherming behoeven. De andere in de bijlage opgenomen soorten worden om ecologische redenen beschermd. Hiermee geeft Nederland uitvoering aan de algemene verplichting van het Biodiversiteitsverdrag om kwetsbare en bedreigde dier- en plantsoorten te beschermen.

Verbodsbepalingen: Artikel 3.5

1. Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijk verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen.
2. Het is verboden dieren als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te verstoren.
3. Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in het eerste lid in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen.
4. Het is verboden de voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in het eerste lid te beschadigen of te vernielen.
5. Het is verboden planten van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.

Uitbreiding verbodsbepalingen en mogelijkheid tot ontheffing of vrijstelling: Artikel 3.10

1. Onverminderd artikel 3.5, eerste, vierde en vijfde lid, is het verboden:
 - a. in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen;
 - b. de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen, of
 - c. vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te onwortelen of te vernielen.
2. Artikel 3.8, met uitzondering van het derde en vierde lid, is van overeenkomstige toepassing op de verboden, bedoeld in het eerste lid, met dien verstande dat, in aanvulling op de redenen, genoemd in het vijfde lid, onderdeel b, de noodzaak voor de ontheffing of vrijstelling ook verband kan houden met handelingen:
 - a. in het kader van de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;
 - b. t/m h. (niet van toepassing, zie wettekst).
3. De verboden, bedoeld in het eerste lid, onderdelen a, en b, zijn niet van toepassing op de bosmuis, de huisspitsmuis en de veldmuis voor zover deze dieren zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevinden.

4.2 Verordening uitvoering Wet natuurbescherming Zuid-Holland

Artikel 8.1 vrijstelling ten behoeve van bestendig beheer of onderhoud en de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden.

1. De verboden, bedoeld in artikel 3.10, eerste lid, van de wet, gelden niet bij de uitvoering van handelingen in het kader van:

-a. de ruimtelijke inrichting of ontwikkeling van gebieden, daaronder begrepen het daarop volgende gebruik van het ingerichte of ontwikkelde gebied;

-(b,c,d niet van toepassing, zie wettekst)

2. De vrijstellingen, bedoeld in het eerste lid, gelden ten aanzien van de in bijlage 6 genoemde andere beschermde soorten: Aardmuis, Bastaardkikker, Bosmuis, Bruine kikker, Bunzing, Dwergmuis, Dwergspitsmuis, Egel, Gewone bosspitsmuis, Gewone pad, Haas, Hermelijn, Huisspitsmuis, Kleine watersalamander, Konijn, Meerkikker, Ree, Rosse woelmuis, Veldmuis, Vos, Wezel en Woelrat. Bovenstaande soorten zijn derhalve niet beschermd bij de voorgenomen werkzaamheden, wel geldt de zorgplicht.

5. RESULTATEN EN EFFECTENBEOORDELING

5.1 Vleermuizen

Resultaten bureauonderzoek

Gebouwbewonende soorten: de meest voorkomende gebouwbewonende vleermuissoort is de gewone dwergvleermuis (*pipistrellus pipistrellus*). Andere soorten die voorkomen in de Hoeksche Waard die gebruik kunnen maken van gebouwen zijn de ruige dwergvleermuis (*pipistrellus nathusii*), gewone grootoorvleermuis (*plecotus auritus*), meervleermuis (*myotis dasycneme*) en laatvlieger (*eptesicus serotinus*). Het plangebied heeft echter geen opstallen en grenst ook niet direct aan een opstal waarin vleermuizen kunnen verblijven die onder de invloedssfeer van de gepande werkzaamheden vallen. De aanwezigheid van gebouwbewonende soorten vleermuizen kan hierdoor bij voorbaat worden uitgesloten. Bomen van voldoende dikte zijn in het plangebied aanwezig, waardoor de aanwezigheid van boombewonende soorten zoals bijvoorbeeld watervleermuis (*myotis daubentonii*) en rosse vleermuis (*nyctalus noctula*) niet bij voorbaat kan worden uitgesloten. De bomen in het plangebied moeten worden onderzocht op holtes die voor vleermuizen geschikt zijn om in te verblijven, zoals ingerotte boomdelen, ingescheurde takken en loshangend schors.

Resultaten veldbezoek

De meeste bomen in het plangebied zijn van onvoldoende dikte om holtes te hebben. Ook is bij deze bomen geen losse schors geconstateerd. De dikkere bomen betreffen merendeels eiken. Deze bomen zijn geïnspecteerd, op een aantal plaatsen vormde het litteken van een eerder afgezaagde tak een opening, deze waren echter stuk voor stuk te ondiep en leidden niet naar een achterliggende holte. Eén geknotte boom is ingescheurd, deze scheur zit echter te laag. Van vleermuizen is bekend dat zij hun verblijfplaatsen op >3m hebben. Er zijn geen holtes en/of los zittende schors en ingescheurde takken aangetroffen die geschikt zijn als verblijfplaatsen van boombewonende vleermuizen (fig. 4).

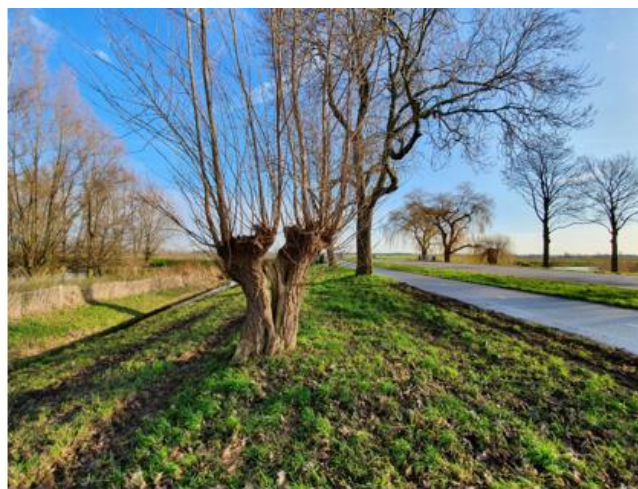

Fig. 4: Links een boom van voldoende dikte met close up van een litteken dat geen achterliggende holte bevat. Rechts een geknotte boom die is ingescheurd. De opening zit te laag

De bomen langs het fietspad in het plangebied vormen een lijnvormig element en kunnen daardoor een vliegroute voor vleermuizen vormen. Als foerageergebied heeft het plangebied waarschijnlijk een functie. De bomen zullen echter grotendeels behouden blijven tijdens en na de voorgenomen werkzaamheden waardoor zowel de mogelijke vliegroute als het foerageergebied in stand blijft.

Conclusie vleermuizen

In het plangebied zijn geen mogelijkheden voor vleermuizen om te verblijven aangetroffen. Verblijfplaatsen van vleermuizen kunnen worden uitgesloten. Een lijnelement is aanwezig waardoor deze gebruikt kan worden als vliegroute van vleermuizen. Echter de bomen blijven grotendeels behouden. Als foerageergebied heeft het plangebied waarschijnlijk een functie, ook deze functie blijft tijdens en na de werkzaamheden behouden. Belangrijk is tijdens de werkzaamheden geen gebruik te maken van fel kunstlicht dat schijnt op het water, dit heeft een sterk versturende werking op vleermuizen. Op basis van het bovenstaande is het uitgesloten dat de voorgenomen werkzaamheden negatieve effecten hebben op vaste rust- en verblijfplaatsen, vaste vliegroutes en essentieel foerageergebied van vleermuizen.

5.2 Grondgebonden zoogdieren

Resultaten bureauonderzoek

Op basis van verspreidingsgegevens kunnen bunzing (*mustela putorius*), wezel (*mustela nivalis*), hermelijn (*mustela erminea*) en steenmarter (*martes foina*) voorkomen in het plangebied. Ze zijn niet gebonden aan een bepaald landschapstype maar hebben een voorkeur voor een kleinschalig (cultuur-) landschap. Een vereiste is wel dat er voldoende dekking aanwezig is, bijvoorbeeld in de vorm van bosschages, houtstapels of heggen. De soorten komen ook wel voor in een groene bebouwde omgeving. Als verblijfplaats gebruiken ze onder meer houtstapels, oude hollen van muizen, ratten en konijnen. Voor bunzing, hermelijn en wezel hoeft in Zuid-Holland geen ontheffing te worden aangevraagd.

De steenmarter (*martes foina*) is bezig met een opmars naar het westen van Nederland. Tijdens het veldbezoek moet worden vastgesteld of het biotoop in het plangebied geschikt is voor deze soort.

Resultaten veldbezoek

Tijdens het veldbezoek zijn geen sporen van beschermde zoogdieren waargenomen. De aanwezige struiken zijn niet dicht genoeg en liggen te dicht bij de versturende invloed van de N217. Het NNN gebied heeft een kleine strook met bosschage waar kleine zoogdieren als de egel hun verblijfplaats kunnen hebben (fig. 4 rechts). Ook voor twee andere locaties kan dit gelden (fig. 8). In de het openbare groen zijn meerdere mollen aangetroffen. De mol is geen beschermde diersoort, maar er geldt hiervoor wel een zorgplicht.

Conclusie grondgebonden zoogdieren

Tijdens het veldbezoek zijn geen beschermde soorten zoogdieren aangetroffen. Het plangebied biedt, op het NNN gebied na, geen geschikte biotoop voor beschermde zoogdieren om te foerageren. Er komen mollen voor in het openbaar groen en de ondergroei van het NNN gebied kan egels en andere kleine zoogdieren onderdak bieden. Foerageergebied en dekking zijn voor deze soorten in het plangebied aanwezig. Voor deze aanwezige algemene zoogdieren geldt de zorgplicht (zie §6.1). Waarbij hier de aanbeveling geldt het verwijderen van struiken handmatig te doen, niet in de richting van de weg of water, zodat dieren die zich hierin verschuilen zichzelf in veiligheid kunnen brengen.

5.3 Vaatplanten

Resultaten bureauonderzoek

Op basis van verspreidingsgegevens en biotoop kan de aanwezigheid van beschermde soorten vaatplanten worden uitgesloten.

Resultaten veldbezoek

Beschermde vaatplanten zijn tijdens het veldbezoek niet aangetroffen. De meeste beschermde planten zijn afhankelijk van een zeer specialistisch biotoop. De zware kleigrond van de akkers die bespoten worden, begrensd door sloten met hoge oevers zijn hiervoor niet geschikt. Met speciale aandacht is het deel van het plangebied dat deels bestaat uit NNN gebied onderzocht. Hiervoor geldt dat de omstandigheden de eerste 15 meter vergelijkbaar zijn met hierboven beschreven. De overgang van gras naar bosschage is abrupt. Er is direct schaduw en overwoekering waardoor beschermde vaatplanten geen kans krijgen. Geconstateerd is dat het biotoop ook in dit deel van het plangebied niet geschikt is (fig. 5).

Conclusie vaatplanten

Geconcludeerd kan worden dat de aanwezige vaatplanten geen beschermde status hebben en ontwikkelingen niet in de weg staan.

Fig. 5: de overgang van gras naar NNN gebied is abrupt

5.4 Vogels

Resultaten bureauonderzoek

In de verspreidingsgegevens worden over de afgelopen drie jaar meerdere vogelsoorten genoemd. Het gaat met name om watervogels en akkervogels. Ook bijvoorbeeld de buizerd, waarvan het nest jaarrond beschermd is, wordt gemeld. De bomen in het plangebied moeten worden onderzocht op jaarrond beschermde nesten.

Resultaten veldbezoek

Tijdens het veldbezoek zijn verschillende soorten vogels in of nabij het plangebied waargenomen. Onder andere grote gele kwikstaart, wilde eend, krakeend, slobbeend, smient, grote zilverreiger, houtduif, ekster, zwarte kraai, torenvalk en buizerd werden gezien (fig. 6).

Fig. 6: Links een torenvalk, rechts een buizerd

Voor de soortgroep watervogels zijn de watergangen in het plangebied ongeschikt om in te broeden. De hoge steile oevers en het ontbreken van riet maken het als broedlocatie voor deze soortgroep ongeschikt. Akkervogels kunnen in principe op de akkers hun nest hebben, echter de drukke N217, de nabijheid van hoge bomen (uitkijkpost roofvogels) en de bewerking van de akkers maakt het broeden binnen het plangebied en de invloedssfeer zeer onwaarschijnlijk. Alle bomen in het plangebied en in de directe invloedssfeer zijn onderzocht op jaarrond beschermde nesten. Er zijn geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen. In het NNN gebied Middelvliet, is buiten het plangebied een nest van een ekster (*pica pica*) aangetroffen (fig. 7). Nesten van eksters zijn niet standaard het gehele jaar beschermd, ook blijft het nest behouden. De ekster kan, indien nodig, uitwijken naar bomen verder van het plangebied.

Fig. 7: nest van een ekster

Het valt niet uit te sluiten dat in het plangebied soorten waarvan het nest niet jaarrond beschermd is gaan broeden.

Conclusie vogels

Het plangebied heeft geen functie voor broedvogels waarvan het nest jaarrond beschermd is. In het gebied zijn geen (overblijfselen van) jaarrond beschermde nesten aangetroffen. Het is niet uit te sluiten dat in het aanwezige groen in de vorm van bosschages en bomen algemene soorten gaan broeden.

De Wet natuurbescherming biedt bescherming aan alle van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn. De nestbescherming geldt voor alle in gebruik zijnde nesten gedurende het broedseizoen en voor een beperkt aantal soorten jaarrond. Iedere in gebruik zijnde nest is beschermd. Voor het broedseizoen geldt geen vaste periode, globaal wordt uitgegaan van half maart tot half augustus.

Aanbevolen wordt om de bosschages die direct in het plangebied liggen te verwijderen voor het broedseizoen begint, om zo te voorkomen dat algemene broedvogels hier tot broeden komen (fig. 8).

Fig. 8: twee locaties met boschages in het plangebied waar algemene vogelsoorten tot broeden kunnen komen

5.5 Amfibieën en reptielen

Resultaten bureauonderzoek

Beschermde amfibieën en reptielen kunnen worden uitgesloten op basis van verspreidingsgegevens. Algemeen voorkomende kikkers en gewone pad kunnen wel in het plangebied voorkomen.

Resultaten veldbezoek

In het plangebied zijn vanwege de tijd van het jaar geen amfibieën waargenomen. Het plangebied beschikt over watergang. De sloten door het plangebied hebben geen natuurlijke, maar zeer hoge steile oevers. Ook is er geen begroeiing langs en nauwelijks begroeiing in de sloten (fig. 2). Poeltjes of plaatsen waar regenwater kan blijven staan wat dienst kan doen als voortplantingswater zijn niet aanwezig in het plangebied. Los zand voor amfibieën om zich in te graven voor de winter is niet aanwezig, de bodem bestaat uit klei. Dit maakt het plangebied geen geschikte biotoop voor beschermde soorten amfibieën en reptielen. In de boschages in het NNN gebied kunnen algemeen voorkomende kikkers en padden voorkomen. Dit gebied is voor deze soorten te bereiken vanuit het water buiten het plangebied, wat wel natuurlijke oevers heeft.

Conclusie amfibieën en reptielen

Beschermde amfibieën en reptielen kunnen op basis van verspreidingsgegevens en biotoop worden uitgesloten. Binnen het plangebied worden algemene soorten (m.u.v. het strookje NNN gebied), vanwege het biotoop, schuilmogelijkheden rondom de sloten zijn niet aanwezig, evenmin verwacht. Voor eventueel aanwezige algemene soorten in het NNN gebied geldt de zorgplicht, zie § 6.1.

5.6 Vissen

Resultaten bureauonderzoek

De volgende vissen en amfibieën zijn in Nederland beschermd: beekdonderpad, beekprik, elrits, Europese rivierkreeft, gestippelde alver, grote modderkruiper en kwabaal. Op basis van verspreidingsgegevens en kwaliteit van habitat kan aanwezigheid van op één na elk van deze soorten in het plangebied worden uitgesloten. De grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis*) kan volgens de verspreidingsgegevens in het gebied voorkomen.

Resultaten veldbezoek

De sloten in het plangebied hebben geen natuurlijke, maar juist steile onbegroeide oevers. Ook zijn er nauwelijks waterplanten aanwezig. Het water is ondiep. Dit is voor de grote modderkruiper geen geschikte habitat. NNN gebied de Middelvliet biedt de juiste omstandigheden voor de grote modderkruiper om er te kunnen leven. Echter het deel van de Middelvliet wat binnen het plangebied valt heeft juist weer steile oevers zonder oeverbeplanting (fig. 9). Het voorkomen van beschermde soorten vissen in het plangebied is hiermee uitgesloten.

Fig. 9: Links de westzijde, rechts de oostzijde. Voor beide watergangen geldt, hoge oevers en geen oeverbeplanting

Conclusie vissen

Beschermde soorten vissen komen door het ontbreken van geschikte biotoop niet in het plangebied voor.

Voor algemene soorten vissen (en amfibieën) geldt de zorgplicht. Conform die zorgplicht, worden alle vissen en amfibieën weggevangen en overgeplaatst. Bij het gedeeltelijk dempen van watergangen wordt naar open water toe gewerkt, zodat vissen en overige soorten in de richting van open water kunnen ontsnappen; Bij het dempen van een watergang waarbij vissen ingesloten raken moeten de volgende maatregelen worden genomen:

- Afhankelijk van de lengte van de te dempen watergang is het nodig om deze op te delen in compartimenten van maximaal 50 meter lengte door middel van aarden dammen of plaatsing van een damwand.
- Het waterpeil moet door middel van leegpompen tot 20 à 30 cm verlaagd worden, waarna de watergang wordt leeggevist en verder leeggepompt.
- Zodanig dempen/droogleggen van sloten dat vissen en andere waterdieren niet ingesloten worden. Dit kan door dieren voorafgaand weg te vangen. Verder tijdens het dempen/droogleggen één kant op werken en richting open water.
- De weggevangen vissen en amfibieën worden uitgezet in een watergang in de directe omgeving van het projectgebied waar geen werkzaamheden (meer) plaatsvinden, in voor de soort geschikte biotopen, dit dient zo snel mogelijk te gebeuren.
- Het materieel dat gebruikt wordt bij de werkzaamheden aan de watergang moet zodanig gekozen worden dat de hoeveelheid slachtoffers zo beperkt mogelijk zal zijn.
- Werkzaamheden in de watergangen dienen zoveel als mogelijk uitgevoerd te worden in de maanden september en oktober (na de voortplantingsperiode en vóór de winterrust van vissen en amfibieën).
- Bagger/grond/maaisel dat vrijkomt tijdens werkzaamheden dient gecontroleerd te worden op aanwezigheid van dieren (amfibieën en vissen). Indien dieren worden aangetroffen, dienen de soorten teruggeplaatst te worden in een geschikt leefgebied in de nabije omgeving, waar geen werkzaamheden zullen plaatsvinden.
- De ecologische begeleiding wordt uitgevoerd door een deskundig ecooloog op het gebied van onder andere vissen en amfibieën.

5.7 Overige beschermde soorten

Resultaten bureauonderzoek

De verschillende soorten libellen, vlinders, insecten en andere ongewervelden die vermeld worden in de Wet natuurbescherming zijn aanwezig in een ander biotoop dan het plangebied. Deze soorten stellen hoge eisen aan hun leefomgeving. Meldingen van deze soorten in het plangebied zijn er niet, het verspreidingsgebied ligt buiten het plangebied.

Resultaten veldbezoek

Tijdens het veldbezoek is vastgesteld dat het biotoop ongeschikt is voor beschermde soorten libellen en vlinders, ook vanwege het ontbreken van poeltjes of waardplanten voor ei-afzetting.

Conclusie overige beschermde soorten

Met beschermde ongewervelde diersoorten hoeft op grond van biotoop en verspreidingsgegevens geen rekening gehouden te worden.

5.8 Bomen in het plangebied

De bomen in het plangebied bestaan uit verschillende soorten van verschillende stamdikte. Er is volgens het omgevingsloket online (www.olo.nl) een kapvergunning nodig indien het kappen van bomen binnen het plangebied onderdeel uitmaakt van de ontwikkelplannen. De gemeente Hoeksche Waard voert een actief bomenbeleid, zie: www.gemeentehw.nl

6. SAMENVATTING, CONCLUSIE EN OVERZICHTSTABEL

Uit bureaustudie en biotooptoets is naar voren gekomen dat het onwaarschijnlijk is dat met de plannen vaste rust- en verblijfplaatsen worden aangetast van de in de Wet natuurbescherming beschermde soorten. Het onderdeel gebiedsbescherming is voor het NNN gebied Middelvliet van toepassing.

De zorgplicht van de Wet natuurbescherming is altijd van toepassing. Hieronder wordt geadviseerd hoe aan deze zorgplicht invulling kan worden gegeven.

6.1 De zorgplicht zoals weergegeven in artikel 1.11

1. Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten en hun directe leefomgeving.
2. De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in elk geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen kunnen worden veroorzaakt voor een Natura 2000-gebied, een bijzonder nationaal natuurgebied of voor in het wild levende dieren en planten:
 - a. dergelijke handelingen achterwege laat, dan wel,
 - b. indien dat achterwege laten redelijkerwijs niet kan worden gevergd, de noodzakelijke maatregelen treft om die gevolgen te voorkomen, of
 - c. voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk beperkt of ongedaan maakt.

Zodra een in het wild levend dier wordt aangetroffen tijdens de werkzaamheden kan deze worden gevangen en direct worden overgeplaatst naar een geschikte habitat in de nabijheid van het plangebied.

6.2 De zorgplicht specifiek voor vogels in artikel 3.1

1. Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels van soorten als bedoeld in artikel 1 van de Vogelrichtlijn te doden of te vangen.
2. Het is verboden opzettelijk nesten, rustplaatsen en eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te vernielen of te beschadigen, of nesten van vogels weg te nemen.
3. Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in het eerste lid te rapen en deze onder zich te hebben.
4. Het is verboden vogels als bedoeld in het eerste lid opzettelijk te storen.
5. Het verbod, bedoeld in het vierde lid, is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort.

Invulling zorgplicht specifiek voor vogels in artikel 3.1

Geadviseerd wordt de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaats te laten vinden. Indien de werkzaamheden starten binnen het broedseizoen, mogen deze pas uitgevoerd worden indien vooraf door een deskundig ecooloog is vastgesteld dat geen verstoring van broedvogels zal plaatsvinden.

6.3 Overzicht van onderzochte soortgroepen en onderzoeksresultaten in het plangebied

Soort(groep)	Ingriep verstorend	Nader onderzoek	Ontheffing	Bijzonderheden/opmerkingen
Vleermuizen	Nee	Nee	Nee	Geen verblijfplaatsen aanwezig, het plangebied heeft geen essentiële functie voor vleermuizen.
Grondgebonden zoogdieren	Nee	Nee	Nee	Geen beschermde soorten aanwezig.
Vogels	Nee*	Nee	Nee	* Houd rekening met het broedseizoen
Amfibieën en reptielen	Nee	Nee	Nee	Geen beschermde soorten aanwezig.
Vaatplanten	Nee	Nee	Nee	Geen beschermde soorten aanwezig.
Vissen	Nee	Nee	Nee	Geen beschermde soorten aanwezig.
Overige soorten	Nee	Nee	Nee	Geen beschermde soorten aanwezig.

Wij adviseren om de onderzoeksresultaten voor te leggen aan het bevoegd gezag om na te gaan of zij kunnen instemmen met de onderzoeksresultaten en bovengenoemde conclusies.

7. Aanbevelingen

Naast de consequenties die voortkomen uit de Wet natuurbescherming geven wij in relatie tot de voorgenomen ontwikkeling de volgende aanbevelingen met als doel de ecologische structuren in de omgeving te versterken.

Checklist groen bouwen: <https://www.checklistgroenbouwen.nl/>

Verstedelijking en ontwikkeling draagt bij aan het verlies van biodiversiteit, maar de bouw biedt ook kansen. Voor sommige dieren zijn onze steden en dorpen zelfs het belangrijkste leefgebied. Daar kan iedereen een steentje aan bijdragen.

Met de Checklist Groen Bouwen kan iedere bouwonderneming, architect of projectontwikkelaar zijn projecten en ontwerpen natuurvriendelijker maken. Het beantwoorden van enkele simpele ja/nee vragen leidt tot eenvoudige soortbeschermingsmaatregelen.

- Creëer insectenhotels.

Fig. 10: Voorbeelden van insectenhotels.

- Creëer natuurlijk oevers

de aanwezige sloten kunnen aan de kant van de akkers ecologisch versterkt worden door te werken met natuurlijke oevers. Dit geeft planten en dieren met een specifieke eis aan hun biotoop de kans zich hier te vestigen en voort te planten.

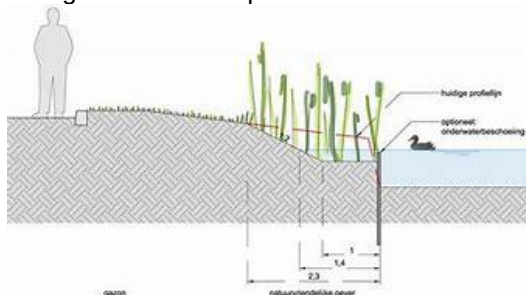

Fig. 11: Schematische weergave van een natuurlijke oever. Bron: Poelmanreesink.nl

Literatuur en bronvermelding

Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Limpens e.a. KNNV 1997

Bats of Britain and Europe, C. Dietz en A. Kiefer, Bloomsbury 2016

www.vleermuis.net, voor up-to-date kennis van vleermuizen

Creemers, R.C.M. & J.J.C.W. van Delft (RAVON)(Redactie) 2009. De amfibieën en reptielen van Nederland

brochure vleermuisvriendelijk bouwen: Zoogdiervereniging e.a., 2011

Stichting RAVON: www.ravon.nl

Nederlandse Oecologische Flora. Wilde planten en hun relaties. Weeda e.a. 1985-1994

Verspreidingsatlas planten. 13 mei 2014, <http://www.verspreidingsatlas.nl/planten>

Sovon Vogelonderzoek Nederland: www.sovon.nl

Vereniging Vogelbescherming: www.vogelbescherming.nl

Aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten ontheffing Flora- en faunawet ruimtelijke ingreep, Ministerie van LNV, 2009

Atlas van de Nederlandse Zoogdieren, Zoogdiervereniging 2016, S. Broekhuizen et al.

Nationale Databank Flora en Fauna, www.telmee.nl

Kennisdocument de grote modderkruiper, Bij12, 2017